

Liberal bir iktisat anlayışına sahip olan ve iktisadî kalkınmayı dünya ekonomisiyle bütünleşmede gören Cavid Bey, on yıllık İttihat ve Terakkî döneminin (1908-1918) altı yılı aşkın bir bölümünde bizzat Maliye nazırın, diğer zamanlarda da maliye ile ilgili aktif çalışmalarını sürdürmüş bir siyaset adamı olarak İttihat ve Terakkî'nin iktisadî politikalarına damgasını vurmuştur. Ülkedeki sermaye birikiminin dünya ekonomisiyle bütünleşmeyi sağlayacak güçte olmaması sebebiyle bir yandan özel teşebbüsü geliştirmeye, öte yandan da yabancı sermayeyi çekmeye yönelik düşüncelerinin uygulamaya yansıyan en belirgin yönlerinden biri, yabancı sermayeli şirket ve bankaların korunması ve desteklenmesi oldu. Ne var ki siyasî istikrarsızlıkların da etkisiyle kalkınmayı hareketle geçirecek ölçüde bir yabancı sermaye akımı sağlanamadı.

İmparatorluğun hızla dağılması, milliyetçi akımların güç kazanması ve I. Dünya Savaşı gibi olaylar Cavid Bey'in düşüncelerinde değışse bile uygulamalarında önemli farklılaşmalara yol açtı. Kapütülasyonları kaldırma teşebbüsleri, Osmanlı İ'tibâr-ı Millî Bankası'nın kurulmasına öncülük etmesi, İstihlâk-i Millî Cemiyeti'ne katılması onun bu tür uygulamalarının örnekleridir. Cavid Bey'in başta Maliye Nezâreti olmak üzere birçok kamu kuruluşunda çok önemli yerinden teşkilâtlanma faaliyetleri gerçekleştirmesi, muhaliflerinin bile kabul ettiği analiz ve tartışma gücüyle siyasî tartışmaları zenginleştirmiş olması gibi özellikleri üzerinde pek durulmamıştır. Buna rağmen "Cavid Bey maliyesi", "Cavidizm" gibi tanımlarla onun yabancı sermaye ve dış borçlarla ilgili olumlu görüşleri çok sık tekrar edilegelmiştir. Kendisine yapılan bu tür atıflar, devletçiliğin ağır bastığı dönemde onun liberal iktisat anlayışını olabildiğince eleştirerek uygulanmakta olan millî iktisat politikasının farklılığını göstermek ve savunmak amacıyla yöneliktir. Cavid Bey'in bu anlamda güncelliğini uzun süre korumuş olmasının sebebi, onun liberal düşüncenin en önemli temsilcilerinden biri olmasında aranmalıdır.

Cavid Bey'in maliye ve iktisat alanında yayımlanmış kitap ve makaleleri de vardır. İlk yazıları, Abdülhamid döneminde *Servet-i Fünûn*'da "İlm-i Servet" başlıklı tefrikasıyla neşredilmiştir. Daha çok Paul Leroy Beaulieu ve Charles Gide'e dayanarak yazdığı *İlm-i İktisâd* adlı kitabı (I-IV, İstanbul 1315-1317), dönemin

en kapsamlı eseri olarak bir temel kaynak niteliği taşımıştır. Bir süre sonra bu kitabın iki baskısı daha yapılmıştır (*İlm-i İktisâd*, İstanbul 1326; *Ma'lûmât-ı İktisâdiyye*, İstanbul 1329). Ayrıca yine öncü nitelikte *İhsâiyyat* adlı bir istatistik kitabı vardır (İstanbul 1325). II. Meşrutiyet'in ilânından sonra, arkadaşları Rızâ Tevfik ve Ahmed Şuayb ile birlikte, Türkiye'deki pozitivist hareketin belli başlı yayın organlarından biri kabul edilen *Ulûm-ı İktisâdiyye ve İctimâiyye Mecmuası*'nın (Aralık 1908 - Ağustos 1910 arasında 24 sayı) müdürü ve yazarlarından biri olan Cavid Bey, 1908 öncesinde *Sabah*, sonra da *Tanin* gazetelerinde makaleler yazmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

BA, *Sicill-i Ahval Defteri*, nr. 79, s. 467; Kandemir, *İzmir Sulkastrının İçyüzü*, Ankara 1955, II, 29-49; Mücellitoğlu Ali Çankaya, *Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler*, Ankara 1968-69, III, 678-717; Yahya Kemal (Beyatlı), *Siyâsî ve Edebi Portreler*, İstanbul 1976, s. 141-153; Mehmet Zeki Pakalın, *Maliye Teşkilâtı Tarihi (1442-1930)*, Ankara 1978, IV, 237-266; Zafer Toprak, *Türkiye'de «Millî İktisat» 1908-1918*, Ankara 1982, s. 18, 23-24, 51-52, 370-371, 422, ayrıca bk. Dizin; Tanık Zafer Tunaya, *Türkiye'de Siyasal Partiler*, İstanbul 1989, III, 331-335; Samet Ağaoğlu, *Babamın Arkadaşları*, İstanbul, ts., s. 66, 69; "M. Cavid Bey'in Hatıratı", *Tanin*, 30 Ağustos 1943 - 22 Aralık 1946; aynı makale, *Devrim*, 26 Ocak 1971 - 30 Mart 1971; Dankwart A. Rustow, "Djâwîd", *EI²* (İng.), II, 497-498; "Cavid Bey", *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi*, İstanbul 1983-85, III, 1303-1311.

SELİM İLKİN

CÂVİDÂN-HİRED

(جاويدان خرد)

İbn Miskeveyh'in
(ö. 421/1030)

İran, Hint, Yunan ve
Arap-İslâm kültüründe ahlâk ve
âdâba dair hikmetleri topladığı
Arapça eseri.

İbn Miskeveyh'e pek az yer veren klasik biyografi kaynaklarında *Câvidân-ğired*'den veya eserin bazı yazmalardaki diğer adı olan *Âdâb-ü'l-‘Arab ve'l-Fürs*'ten söz edilmemektedir. Ancak Yâkût'un *Mu‘cemü'l-üdebâ‘* adlı eserinde hem İbn Miskeveyh hakkında geniş bilgi verilmiş, hem de eserleri arasında *Câvidân-ğired*'in adı zikredilmiştir (V, 10). İbn Miskeveyh'in *Câvidân-ğired* içinde ünlü eseri *Tehzîbü'l-ahğlâk*'ı anlamı (s. 25), ayrıca kitabın bütün yazmalarında müellif adının İbn Miskeveyh olarak kaydedilmiş olması, eserin ona ait olduğunu kesin olarak göstermektedir. Şevki Dayf, müellifin bu esere Farsça bir

ad vermesinden onun erken bir dönemde yazılmış olduğu, hatta ilk teliflerinden biri olarak kabul edilebileceği sonucunu çıkarmaktaysa da (*‘Asr-ü'd-düvel ve'l-imârât*, s. 468) bizzat müellifin *Câvidân-ğired* içinde daha önce yazdığı *Tehzîbü'l-ahğlâk*'a atıfta bulunması (s. 25), *Câvidân-ğired*'in bu eserden sonra yazıldığını göstermektedir. Nitekim Muhammed Arkoun *Tehzîbü'l-ahğlâk*'ın 372-376 (982-986), yılları arasında, *Câvidân-ğired*'in ise 382'ye doğru, yani müellifin ömrünün altmışlı yıllarında yazılmış olduğu ihtimali üzerinde durmaktadır (*L'Humanisme Arabe*, s. 118).

"Câvidân-ğired" tabiri ilk defa İbn Miskeveyh tarafından kullanılmış değildir. Onun da naklettiği (bk. s. 5-6) geleneksel inanca göre bu adı taşıyan ilk eser, kaynaklarda Helenistik literatürdeki Hermes gibi destanî bir şahsiyet olarak anlatılan, Nûh tufanından kısa zaman sonra yaşadığı öne sürülen, demirin bulunması ve kullanılması, sulamâ tesisleri kurulması, bina yapımı gibi bazı yeniliklerin mücidi olarak kabul edilen, Zerdüş'ten önce bir din kurucusu ve adalet timsali diye tanıtılan Hoşeng (Araplar'da Uşhenc) adlı bir İran hükümdarı ve bilgesine aittir. İbn Miskeveyh'in de Câhiz'e nisbet ettiği ve hakkında başkaca bilgi bulunmayan *İstiğâletü'l-fehm* adlı bir eserden naklettiği (*el-Hikmetü'l-ğâlide: Câvidân-ğired*, s. 5-6, 18-20) rivayete göre Hoşeng bu eseri halefine nasihatname olarak yazmış, daha sonra eser, İran hükümdarı olması dışında hakkında herhangi bir bilgi bulunmayan Kençür b. İsfendiyâr tarafından eski Farsça'dan (Pehlevîce) yeni Farsça'ya adapte edilmiştir. Nihayet Hasan b. Sehl de eserin önemli bir kısmını Arapça'ya çevirmiştir ki *Câvidân-ğired*'in ilk bölümü bu eseri ihtiva etmektedir (s. 6-18). Ancak İbn Miskeveyh'in *Câvidân-ğired*'ini *el-Hikmetü'l-ğâlide* adıyla neşreden Abdurrahman Bedevî, esere yazdığı uzun mukaddimede yukarıdaki rivayetlerin kesinlikten uzak olduğunu belirtmiştir. Ona göre eserin Hoşeng'e nisbeti, hatta Hoşeng'in şahsiyeti hakkında anlatılanlar asılsızdır. *Câvidân-ğired* adlı Farsça müstakil bir asıl nüshanın varlığı kesin olmakla birlikte bunun, Sâsânî Devleti'nin son zamanlarında yani milâdî VI. yüzyılda yazılmış olması gerekir (*el-Hikmetü'l-ğâlide*, "Giriş", s. 31, 33).

Hoşeng'e nisbet edilen *Câvidân-ğired*'in İbn Miskeveyh'in eserindekinden başka birkaç nüshası daha vardır. Bunlardan biri, Bedevî'nin İbn Miskeveyh'e

ait eseri tahkik ederken dikkate aldığı, İbnü'l-Mukaffa'a nisbet edilen ve *Yetîmetü's-sultân* adını taşıyan nüshadır (Dârü'l-kütübi'l-Misriyye, nr. 672, vr. 27^b-44^b). Ancak bu nüshada Hoşeng'den hiç söz edilmemesi ve müellif olarak İbnü'l-Mukaffa'in gösterilmesi, bunun İbnü'l-Mukaffa' tarafından yapılmış bir tercüme veya bizzat onun bir telifi olma ihtimalinin ortaya atılmasına yol açmıştır (Henning, CVI, 75). Diğer bir nüsha ise *Kitâbü Taşfiyeti'l-ehân ve nefâzü'l-fikr ve şahzü'l-kulûb* başlığını taşımakta olup Kencür b. İsfendiyâr'ın telifi olarak gösterilmiştir. Hoşeng'e nisbet edilen eseri neşreden Abdülazîz el-Meymenî bu son nüshanın Câhiz'in *İstîtâletü'l-fehm*'inde sözü edilen nüsha olabileceğini belirtmektedir (MMİAdm., IX / 3, s. 130).

İbn Miskeveyh, uzun arayıştan sonra İran'da bir Zerdüşthahipleri reisinden aldığını belirttiği (s. 5) asıl *Câvidân-ı Hîred*'e (s. 6-18) "Âdâbü'l-Fürs" başlığı altında Azerbâz, Büzürgmihr, Kısra Kubâz, Enüşîrvân, Behmen el-Melik gibi eski İran hakîmlerinin hikemiyatından derlemeleri de eklemiştir (s. 26-88). Eserin bu bölümündeki koleksiyonun otantik değeri üzerine bir makale yayımlayan Von W. Bruno Henning'in tesbitlerine göre İbn Miskeveyh, Pehlevî metnlerini olduğu gibi almak yerine metinlerin sıralarını değiştirmek, İslâmî telakkiere aykırı sözleri ayıklamak veya bazı düzeltmeler yapmak gibi tasarruflarla bu metinleri, içinde yaşadığı müslüman çevrenin beklentilerine ve inançlarına uygun hale getirmeye çalışmıştır. Nitekim Zerdüştlük'te Ehrimen'in insanların üzerine gönderdiği kötü ruhlar İbn Miskeveyh'in eserinde tabii ihtiraslar veya şeytan, Zerdüşthah adamı ise fakih olarak ifade edilmiştir. Bu sebeple artık eserin bu bölümünün bütünüyle yabancı kaynaklı olduğunu söylemek güçtür (Henning, CVI, 76).

Câvidân-ı Hîred'in "Hikmetü'l-Hind" adlı bölümü (s. 89-100) öteki bölümlere göre oldukça kısadır; ayrıca diğer bölümlerin aksine buradaki hikmetlerin sahipleri olarak hiçbir isme yer verilmemiştir. Bu durum, müellifin Hint literatürü hakkındaki bilgisinin kısıtlı ve sathî olduğunu göstermektedir.

"Hikmetü'l-'Arab" bölümü ise (s. 101-208) öteki bölümlerden hayli geniş tutulmuş ve en başta Hz. Muhammed'in sözlerine yer verilmiştir. Bunlar eserin mahiyetine uygun olarak genellikle özdeyişler ve hakîmâne kısa ifadelerdir. Hadis-

ler Bedevî neşrinde tahrîc edilmiş olup bunlar arasında hemen hemen hiçbir mevzû veya zayıf hadis bulunmamaktadır. Bu bölümde daha sonra Hz. Ali, Hasan-ı Basrî ve diğer bazı ashap ve tâbiîn ileri gelenleriyle mutasavvıfların özdeyişlerinden, ayrıca Hz. Lokman'ın oğluna öğütlerinden, Câhiliye döneminin tek tanrıcı bilgesi Kus b. Sâide ile Eksem b. Sayfî gibi ünlü Arap ediplerinden seçmeler yer alır.

"Hikmetü'r-Rûm" adlı bölüm (s. 209-282) Sokrat'a isnat edilen hikemiyatla başlar ve Hermes, Diogenes ve Batlamyus'a mal edilen hikemiyatla devam eder. Daha sonra İslâm dünyasında çok tanınan "Eflâtun'un öğrencisi Aristo'ya öğütleri", "Arsito'nun İskender'e öğütleri", Ptagoras'ın "ez-Zehebiyye" (ez-Zehebiyât) adıyla bilinen vasiyeti yer alır. Bedevî, tamamen geç dönem Helenistik muhayyilenin mahsulleri olan bu öğütlerin ve "Eflâtun'un çocukların eğitimine dair öğütleri" gibi daha sonraki fragmanların önemli bir kısmının İbn Hindü'nün *Kelimü'r-rûhâniyye*'si, İbn Fâtik'in *Muhtârü'l-hikem*'i, İbnü'l-Kıftî'nin *İhbârü'l-'ulemâ' bi-ahbârü'l-hükemâ'*, İbn Ebû Usaybia'nın "*Uyûnü'l-enbâ'*", Şehristânî'nin *el-Milel ve'n-nihâl*'i gibi İslâmî kaynaklarda geçtiği yerleri dipnotlarla göstermiştir. Bu fragmanların İslâmî literatüre hangi yollarla intikal ettiği henüz tam olarak tesbit edilmiş değildir.

Câvidân-ı Hîred'de geniş yer tutan (s. 229-262) ve tam metni İslâm dünyasına İbn Miskeveyh tarafından tanıtılmış olan *Luğazü Kâbis*'e gelince buradaki Kâbis'in, Sokrat'ın arkadaşı ve Eflâtun'un *Phaidon* diyalogundaki kişilerden Kebes olduğu sanılmaktadır. Ona nisbet

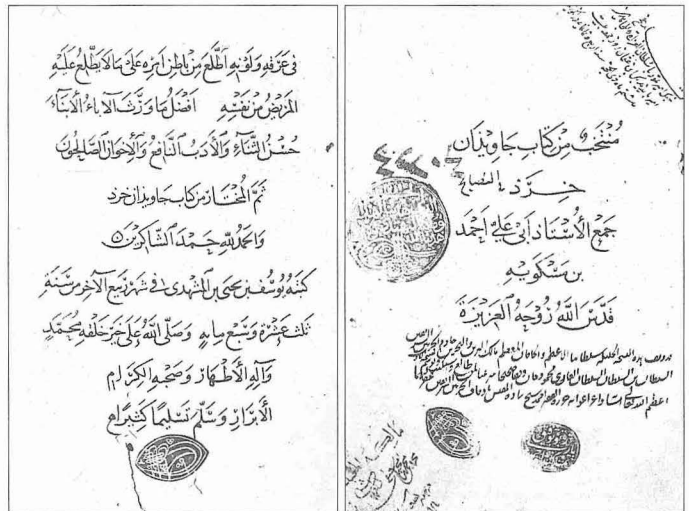
edilen *Luğaz* veya *Levh*'in ise büyük ölçüde Stoa felsefesi karakteri taşıdığı, bu sebeple eserin tamamını veya bir kısmını Kebes'e isnat etmenin imkânsız olduğu görüşü yaygındır. Bu arada eserin Yunanca metni kırkinci paragraf ortasında, Latince metni ise kırk birinci paragrafın bitiminde sona ermektedir. Bu durum, kırk dördüncü paragrafa son bulan *Câvidân-ı Hîred* içindeki Arapça tercümenin eserin tam metni olduğunu göstermektedir. *Luğazü Kâbis*'in Arapça'ya ilk defa kimin tarafından çevrildiği bilinmemektedir. R. Basset mütercimmin (İbn) Miskeveyh olabileceğini söylüyorsa da onun Yunanca bildiğine dair hiçbir delil yoktur. Bedevî'ye göre eser muhtemelen hicrî III. yüzyılda veya IV. yüzyılın başında tercüme işiyle uğraşanlardan biri tarafından çevrilmiştir (*el-Hikmetü'l-hâlîde*, "Giriş", s. 54).

Câvidân-ı Hîred'in "Hikemü'l-İslâmiyyin el-muhtedeşin" bölümünde (s. 285-342) müellifin kendisi ile İbnü'l-Mukaffa' ve Fârâbî'nin hikmetli sözlerine yer verilmiştir. İbnü'l-Mukaffa'a ait kısım onun *el-Edebü'l-kebîr*'inden iktibas edilmiştir.

Eserin hâtimesinde sözde Eflâtun'a ait bazı hikmetli sözlerle Ebû'l-Hasan el-Âmirî'ye isnat edilen fragmanlar bulunur. Hâtime, müellifinin *Câvidân-ı Hîred*'i telif etmekteki maksadının, insanlığın ortak kültür mirası durumundaki hikemiyatın her zaman ve her yerde aynı olup milletlerin aynı aklî gerçekleri paylaştığını ortaya koymak olduğunu ve bu sebeple esere *Câvidân-ı Hîred* (ebedî hikmet veya ebedî akıl) adını verdiğini belirten ifadelerle son bulur.

Câvidân-ı Hîred'in Türk ve dünya kütüphanelerinde birçok yazma nüshası

Câvidân-ı Hîred'in unvan sayfası ile son sayfası (Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 4304)

bulunmaktadır. Abdurrahman Bedevî eserin neşrine yazdığı uzun girişte bu yazmaları geniş olarak tanıtmıştır (s. 54-63). Kitabın ilk tam ve doğru neşri de aynı kişi tarafından yapılmıştır (*el-Hikmetü'l-hâlîde: Cavidân-ı hîred*, Tahran 1952). Eserin XI. yüzyıl başlarında Takıyyüddin Muhammed Şüsterî tarafından yapılan Farsça tercümesi, Muhammed Arkoun ve nâşir B. Thirvatian'ın yazdığı geniş mukaddimelerle birlikte 1976'da Tahran'da yayımlanmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Miskeveyh, *el-Hikmetü'l-hâlîde: Cavidân-ı hîred* (nşr. Abdurrahman Bedevî), Tahran 1358, ayrıca bk. nâşirin girişi, s. 7-64; a.e. (trc. Takıyyüddin Muhammed Şüsterî), Tahran 1976; Muhammed Arkoun'un mukaddimesi, s. 1-24; Yâkût, *Mu'cemü'l-üdeba'*, V, 10; Muhammed Arkoun, *L'Humanisme Arabe au IVe/Xe siècle, Miskawayh Philosophe et historien*, Paris 1982, s. 118, 146-153; Şevki Dayf, *Asrû'd-düvel ve'l-imârât*, Kahire 1980, s. 468; Abdülaziz el-Meymenî, "Akdemü kitâb fi'l-'âlem 'alâ re'y", *MMIAdm.*, IX/3 (1929), s. 129-132; Von Walter Bruno Henning, "Eine arabische Version Mittelpersischer Weisheitsschriften", *ZDMG*, CVI (1956), s. 73-77.

MUSTAFA ÇAĞRICI

CÂVİDÂNNÂME

(جاودان نامه)

Fazlullah-ı Hurûfî'nin

(ö. 796/1394)

Hurûfîler tarafından
ana kaynak sayılan eseri.

VIII. (XIV.) yüzyılın ikinci yarısında, günümüzde Gurgân diye adlandırılan Hazar denizi kıyısındaki Esterâbâd bölgesinde ortaya çıkan ve İran üzerinden Su-

riye, Anadolu ve Balkanlar'a kadar yayılan Hurûfîlik fırkasının kurucusu Esterâbâdlı Fazlullah-ı Hurûfî'nin en önemli eseridir. Yaklaşık 788'de (1386) kaleme alınan kitabın bazı bölümleri Esterâbâd lehçesiyle yazıldığından anlaşılması oldukça güçtür. Esterâbâd bölgesine ait mahallî ifadelerin yanı sıra çeşitli sembol ve kısıfaların (meselâ ج Cavidân-nâme, آ Âdem, بیشت و Heşt, س Sî vü dü, و Vesselâm) kullanıldığı eserde Fazlullah Kur'an-ı Kerim'i kendi Bâtınî görüşleri doğrultusunda te'vil ve tefsir etmiş, bazı sûrelerin başında bulunan hurûf-ı mukattaanın sırlarını çözdüğünü söyleyerek *Cavidân-nâme*'nin Kur'an'ın bir tefsiri olduğunu ileri sürmüştür (Sâdik Keyâ, s. 34).

Bütün Hurûfî eserlerin ana kaynağı olan *Cavidân-nâme*'nin Esterâbâd lehçesiyle yazılan asıl nüshası *Cavidân-nâme-i İlâhî* veya *Cavidân-nâme-i Kebîr* olarak adlandırılır. Eser Fazlullah tarafından klasik Farsça ile yeniden kaleme alınmıştır. Asıl *Cavidân-nâme*'ye oranla daha kısa olan bu nüshaya *Cavidân-nâme-i Şağîr* denir (Gölpinarlı, s. 12). *Cavidân-nâme-i Kebîr*, altı defa ardarda tekrarlanan "ibtidâ" (ابتدا) kelimesiyle, *Cavidân-nâme-i Şağîr* ise "بسم ... از جمیع ..."

Düzensiz bir şekilde yazılmış olan *Cavidân-nâme*'nin muhtevasını altı bölümde incelemek mümkündür. Birinci bölümde müellifin itikadî görüş ve düşünceleri sıralanmış, bazı kelâmî konular ele alınmış, ikinci bölümde kâinatın yaratılışı, sema, arz, ay, güneş ve burçlarla ilgili bilgiler verilmiştir. Üçüncü bö-

lümde Âdem ile Havvâ'nın ve diğer varlıkların yaratılışı, dördüncü bölümde âhîret, kıyamet ve haşr anlatılmış, beşinci bölümde peygamberlerin gönderilmesi, Hz. İsa ve şeriat hakkındaki görüş ve te'viller zikredilmiştir. *Cavidân-nâme*'deki konuların tahlillerinin tekrarlandığı altıncı bölüm ise Allah'ın sıfatları ve sırların keşfiyle son bulmaktadır.

Hurûfî müellifler tarafından yazılan bütün eserlerde *Cavidân-nâme* esas alınmış ve esere bol bol atıflarda bulunulmuştur. Kitaplarını "nâme" sözüyle bitirmeyi bir gelenek haline getiren müelliflerin çoğu *Cavidân-nâme*'den iktibas ettikleri bölümlerin şerhleriyle yetinmişlerdir.

Henüz tenkitli bir neşri yapılmamış olan *Cavidân-nâme*'nin dünyanın çeşitli kütüphanelerinde birçok yazma nüshası bulunmaktadır (bk. Münzevî, II/1, s. 1111-1112; Dihhudâ, XI, 485-486, 488; Browne, s. 69-86; Gölpinarlı, s. 56-59, 100-102). Gurgân lehçesiyle yazılan eserler ve özellikle *Cavidân-nâme* için çeşitli sözlükler hazırlanmıştır. Bunların ilki, anonim bir eser olan *Luğat-ı Esterâbâdî*'dir. Aynı konuda son zamanlarda Sâdik Keyâ tarafından *Vâjenâme-i Gurgânî* adıyla bir eser daha yayımlanmıştır (Tahran 1330 hş.).

Cavidân-nâme, *Cavidân-nâme-i Şağîr* esas alınarak 1048 (1638-39) yılında Derviş Murtazâ adlı bir Bektaşî tarafından *Dürr-i Yetîm* adıyla Türkçeye tercüme edilmiştir. *Dürr-i Yetîm*'in mütercim hattıyla olan nüshası Konya Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi'nde Abdülbaki Gölpinarlı'nın kitapları arasında bulunmaktadır (Gölpinarlı, s. 144-147). Eseri ayrıca Abdülmecid Firişteoğlu da (ö. 864/1459-60) *Işk-nâme* (İstanbul 1288) adıyla kısaltarak Türkçeye tercüme etmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Fazlullah-ı Hurûfî, *Cavidân-nâme*, Millet Ktp., Ali Emîrî, F, nr. 920; İÜ Ktp., FY, nr. 869; E. G. Browne, *A Catalogue of the Persian Manuscripts in the Library of the University of the Cambridge*, Cambridge 1896, s. 69-86; S. Nüzhet Ergun, *Bektâşî Şairleri*, İstanbul 1930, s. 475-477; Şeybî, *eş-Şıla*, II, 156; Sâdik Keyâ, *Vâjenâme-i Gurgânî*, Tahran 1330 hş., s. 34, 39-40; DMF, I, 724; Münzevî, *Fihrist*, II/1, s. 1111-1112; Ali Alparlan, *Cavidân-nâme'nin Nesîmi'ye Tesiri* (doçentlik tezi, 1967), İÜ Ed.Fak., s. 28; Abdülbaki Gölpinarlı, *Hurûfîlik Metinleri Kataloğu*, Ankara 1973, s. 12, 56-59, 69, 100-102, 144-149; Hüsamettin Aksu, *Emîr Gıyâseddin Muhammed el-Esterâbâdî ve İstivânâme'si* (doktora tezi, 1981), DİA Ktp., s. 71-73, 77-78; Dihhudâ, *Luğatnâme*, XI, 485-486, 488.

Cavidân-nâme'nin ilk iki sayfası (Millet Ktp., Ali Emîrî, Far., nr. 920)

HÜSAMETTİN AKSU

